

אמונת חיים

גליון שבועי לתורה וחסידות שע"י מוסדות קראלי בארה"ק

גליון ז (תקטט) ♦ שנה יא

פ' ויצא ♦ ח כסלו ה'תשפג

דברי אלוקים חיים
מרב רבינו הגה"ק זיע"א

דברות קודש
מרב רבינו עט"ר שליט"א

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כח, י)

והקשה רש"י הק' שלא היה צריך לכתוב אלא "וילך יעקב חרנה" ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד יציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה זיוה פנה הודה וכו', פירוש דהא דכתיב ויצא יעקב לומר שביציאתו יצא גם כן הודה זיוה והדרה של יעקב הצדיק.

ויש לדקדק בפסוקים שכאן כתוב ויצא יעקב וגו' ובפרשה הקודמת (תולדות כח) כתוב וילך פדנה ארם וגו' וגם אביו יצחק אמר לו קום לך פדנה ארם וכו' ושם כתוב גם שרבה אומרת ליעקב "ועתה בני שמע בקולי וקום ברח לך אל לבן וכו' וגם בהפטרה על הפרשה (ויצא) כתוב שם בנבואת הושע, ויברח יעקב שדה ארם, וצ"ע להבין השינוי בפסוקים דלכאורה יש חילוק בין יציאה ובריחה, דבריחה היינו ריצה וגם לשון וילך אין זה ריצה.

והנה חז"ל אמרו וגם מובא להלן ברש"י על הפסוק "וישכב במקום ההיא" לשון מיעוט באותו המקום שכב, אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה עכ"ל, ויש לעיין איפה היה גר יצחק בעת שבירך את יעקב, בחברון או בעיר באר שבע, וגם יש לחקור איפה היה בית מדרשם של שם ועבר בחברון או בבאר שבע, והנה המהרש"א במסכת מגילה (דף זי) כתב דבית המדרש של עבר היה ג"כ בבאר שבע והיה מוטמן יעקב בבאר שבע עבר מפני יראת אחיו עד אחר יד שנים והלך משם לחרון ועוד כתב שהיה בבאר שבע ג' [בת] מדרשות של "שם" ושל עבר ושל יצחק ע"ש.

ולפי זה היה גר יצחק בבאר שבע ושם היה טמון יעקב בבתי מדרשם של שם ועבר, חה מש"כ ויצא יעקב מבאר שבע, שזה הכוונה שיצא מבית מדרשם של שם ועבר והלך משם לחרון, וגם בבעל הטורים כתב כן שנטמן בבאר שבע ונטמן גם בבית מדרשם של שם וגם אצל עבר.

ולפי זה יובן מש"כ ויצא יעקב ולא כתב ויברח יעקב כי כתוב בשו"ע שאין לרוץ מבית המדרש אלא וילך לאט, שלא יראה כאילו זה טירחא להיות בבית המדרש וכן גם כתוב וילך חרנה ולא כתוב ויברח שהיא הכוונה בריצה שאין לברוח גם מארץ ישראל לחו"ל וכמו שמבית הכנסת (כפי שכתב בגמ' ברכות ו') ורק אח"כ שיצא מגבול ארץ ישראל אז "ויברח יעקב וגו'" ועל זה אמרה לו רבקה ברח לך לאחי וגו'.

וכל זה אם נגיד שיצחק היה גר גם כן בבאר שבע, אבל ברבינו בחיי כתוב שיצחק היה גר בחברון, ומשם יצא יעקב וילך לחרון, ובהליכתו נכנס לבית מדרשם של שם ועבר, ויתכן לומר שהיה בית מדרשם בבאר שבע וכמו שכתוב במהרש"א, אבל לא יתכן לפי זה מה שכתוב בפרשתינו ויצא יעקב מבאר שבע ואם כן בפשטות נראה ששם ששם היה גם בית מדרשם של שם ועבר, וכמו שכתב המהרש"א ויתר לנו מה שהקשינו, למה כתוב ויצא וכו"ל, וגם יתורץ למה כתוב וילך לחרון שזה לכאורה גם כן לא מרמז לבריחה, כי היה בארץ ישראל ואין לברוח בריצה כמו מביהמ"ד (וכנ"ל) ורק אח"כ ברח לחרון במרוצה, גם מפניו פחדיו של עשיו כי אליפז רץ אחריו ולקח מה שיש לו והניחו לברוח, ויתכן שיעקב פחד שאליפז יכול לחזור ולהרגו במצוות אביו עשיו, ולכן רץ במרוצה. ולכך כתוב נביא ויברח יעקב שדה ארם.

בדרך כלל, אם עיקר המטרה של אדם היא להגיע למקום מסוים, לא מציינים מאיפה הגיע אלא רק לאן הגיע. לדוגמא: "פלוגי טס למזרח". אין זה משנה שהוא עזב את נס ציונה וטס למזרח. מאידך, אם המטרה של אותו אדם הייתה לעזוב מקום מסוים לא נציין לאן עזב. לדוגמא: "פלוגי עזב את הבית בכעס". לא נציין לאן עזב. אצל יעקב אבינו גם מזכר שיצא מבאר שבע וגם שהלך לחרון, ומדוע? התשובה נעוצה בכך שרבה אמרה ליעקב בפרשה הקודמת: "הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך קום ברח לך אל לבן אחי חרנה" (כז, מב), אם כן, עיקר הכוונה היא לברוח מבאר שבע, אולם יצחק אומר ליעקב: "קום לך פדנה ארם וקח לך משם אשה מבנות לבן" ... (כח, ב) הרי שעיקר הכוונה ע"פ יצחק היא להגיע לחרון, לקחת אשה. זהו שכתוב: "וישמע יעקב אל אביו ואל אמו" (כח, ז) קיים ציווי שניהם ולכן נאמר: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה". "ויצא יעקב מבאר שבע" (כח, י) וברש"י יציאת צדיק מן המקום עושה רושם.

מעשה בהגה"ק רבי דוד שלמה אייבשיץ זצ"ל בעל ה"לבושי שרד", שהוצרך לעזוב את עיר רבנותו סורוקה, מכיון שאנשי המקום התנגדו לו, לפי שהיה מטיף להם מוסר, ומצביע על מעשיהם הרעים. כיון שנפרד מהעיר, יצאו כל אנשי העיר ללוותו. פנה ר' שלמה ואמר: מה נאה הודה חזיוה של עיר זו. שאלוהו: הכיצד רבינו אומר דבר זה והלא היה רגיל לומר שאין כסורוקה שהיא הפחותה בערים? השיב להם ר' שלמה: אף אני אומר כן כשנמצאים אתם בעיר, אבל עתה משיצאתם ללוותני ולא נותר בה איש - הרי היא מלאה הוד והדר.

ויפגע במקום" (כח, יא)

פירש רש"י "ורבותינו פירשו (ברכות כו) לשון תפילה, כמו 'ואל תפגע בי' (ירמי ז. טז). יש לרמז, שהתפלל לפני הקב"ה שבכל מקום שיהיה, לא יהיה לבו חלוק על המקום, דהיינו, כעניין שאומרים בשם הרה"ק ר' שלמה מקרלין זצוק"ל, על מה דאיתא במדרש, וכן פירש"י בחומש על פסוק (דברים ו. ה) 'ואהבת את ד' אלוהיך בכל לבבך' 'שלא יהיה לבך חלוק על המקום', ואמר הפירוש, אשר בכל מקום שהוא, יעבוד את השי"ת. כי יש בני אדם כשהם באיזה מקום ואינם עובדים להשי"ת, אומרים שהמקום גורם, כי אם היה באיזה מקום אחר, בוודאי היה עובד להשי"ת. על זה אמר שחלילה לומר כן, כי לא המקום גורם ח"ו איזה מניעה לעבודתו ית', כי כיון שהכל מאתו ית', ורצון השי"ת הוא שיהיה האדם כעת במקום הזה, מסתמא גלוי לפניו ית' שזה המקום לא יגרום שום מניעה ח"ו לעבודתו ית', רק המניעה הוא מצד האדם, לכך אמר: 'שלא יהיה לבו חלוק על המקום' שהוא שם. חזה הרמז "ויפגע במקום", יעקב אבינו התפלל על כך שבכל מקום אשר יהיה, לא יהיה לבו חלוק על המקום.

פרנס השבוע

הרה"ח יוסף מרדכי גלבשטיין הי"ו
לרגל נישואי הבן עב"ג בשעטומ"צ
יה"ר שיהא קש"ק ובנין עדי עד

ועוד יש לומר על השינוי לשון "בריה" והליכה ולשון יציאה באופן אחר כי רבקה שהכירה את בנה עשוי שמתנכל להרוג את יעקב לכן אמרה ליעקב שמע בקולי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה (לעיל כז מג) ואילו יצחק אבינו שאהב את עשוי כי צייד בפיו (לעיל כה, כח) לצוד ולרמות את אביו יצחק בפיו, כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות, לכן לא חשד שעשוי ירצה להרוג את יעקב אחיו, ולכן אמר יצחק ליעקב "קום לך פדנה ארם וקח לך משם אשה", וגם יעקב לא חשד בעשוי שרוצה הוא להורגו, ועשה כמצוות אביו. "וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם" דהיינו שיעקב הלך ולא ברח בריצה, אבל אח"כ שראה שאלפיז השיג, ואמר לו שעשוי ציווהו להרגו, ואז הכיר בצדקת דברי רבקה אמו ושאחיו עשוי אכן רוצה להרגו, שאמרה לו שעשוי אחיך מתנחם להורגיך, ולכן מכאן ואילך פעל יעקב, כפי שאמרה לו אמו, "ברח לך", והתחיל לברוח בריצה, ומשום כך כתוב בתחילה "ויצא יעקב מבאר שבע, דהיינו בהליכה בנחת ולא בריצה, ורק אחר כך התחיל לברוח אחרי שאלפיז השיגו וכמו שכתוב בנביא הושע וכו'"ל ויברח יעקב שדה ארם.

ויתכן גם לומר שיעקב היה גר בחברון, וכמו שכתב ברבינו בחיי ושם קיבל יעקב הברכות, ומש"כ בפרשה הקודמת (תולדות) וילך יעקב וגו', זה הכוונה שהלך מחברון על מנת ללכת לחרן, אבל באמצע הדרך נכנס לבית מדרשם של שם ועבר שהיתה בבאר שבע ואח"כ י"ד שנים שהיה שם יצא ללכת לחרן, חזרה מה שכתב כאן בפרשה שלנו, "ויצא יעקב מבאר שבע" כלומר מבית מדרשם של שם ועבר שהיו בבאר שבע, על מנת ללכת לחרן ולזה כתוב "ויצא יעקב וכו", כי יציאה מבית המדרש צריך להיות בנחת וכו".

ולעצם הענין שיעקב נתעכב אצל שם ועבר י"ד שנים, לכאורה איך עשה יעקב כן לשנות מצוותו של אביו ואמו ללכת לחרן, והוא הלך לבית המדרש. והנה בספר רבינו בחיי כתב בזה"ל: שצוה עליו אביו בצאתו קום לך פדנה ארם וקח לך משם אשה, והוא (כלומר יעקב) הבין באותו ציווי שחתח לשון אשה, עומד ענין נסתר והוא שהתורה נמשלה לאשה, ועליה הזכיר שלמה המלך עליו השלום בפניני המשלי "אשת חיל מי ימצא" ואמר "אשת חיל עטרת בעלה" ודרשו חז"ל אל תקרי מורשה אלא מאורשה, ועל כן השתדל בנסתר תחילה והלך לשמש בבית עבר י"ד שנה עכ"ל, כלומר שיעקב הבין מקודם את הנסתר שהאשה מרומז לתורה תחילה, ורק אחר כך הבין את הנגלה שאשה הכוונה לאשה גשמית, והלך לחרן, ונשא אשה והוליד בנים גשמיים לעשות רצון אביו ואמו לקיים מצוה ה' בפריה ורביה.

ובאופן אחר יש לומר שיעקב הבין שללכת לרשע כמו לבן צריכין לעשות הכנה דרבה, כי פחד לנפשו איך יוכל להמלט. מתחת יד לבן הרשע, ולכן הקדים את הלימוד של תורה ולקיים מה שאמרו חז"ל, לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ ישא אשה, ולכן הי"ד שנים הם כנגד הי"ד שנים שעבד אצל לבן בעבור שיוכל להינשא לרחל ולא על זה לא נעש, וכמו שאמרו חז"ל במסכת מגילה, כי זה גם כן נקרא ציווי של אביו ואמו, כי אין לו יכולת ליקח אשה מבלי לימוד של תורה י"ד שנים, שלא יהיה נשפע ח"ו מרשעת לבן, ולזה אמר יעקב עם לבן גרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים, כי הקדים את לימוד התורה של י"ד שנים.

ובדרך צחות אמרו שבאמת יעקב חשב ללכת תיכף ומיד לחרן לקחת לו אשה, אלא מכיון שיש מצוה ללמוד תורה אף בדרך, וכדכתיב ובלכתך בדרך, למד בדרכו לחרן בדיבור ובמחשבה ובאמצע ההליכה נסתפק בסוגיה הצריכה עיון וחשב בדעתו להיכנס לבית המדרש ולפתוח ספר ולראות בפנים באותיות מחכימות, וימשיך ללכת לחרן, אבל מכיון שנכנס לבית המדרש של שם ועבר נתעמק בדברי תורה ושכח מכל העולם כולו, והיה לו התענוג האמיתי והטוב ושכח מכל הצרות של עשוי ושכח שיש לבן בעולם ולא זכר רק את התורה הק' ועמליה והגה בה יומם ולילה, ובאהבתו ישגה תמיד, במשך של י"ד שנים, ורק אז זכר שיש לו ציווי של אביו ואמו ללכת לחרן ולקחת אשה משם.

ועוד יש לומר בדרך אפשר על פי דברי קודשו של הבעש"ט הק' על מאמר חז"ל שדרשו על הפסוק שאמר דוד המלך בתהילים (קי) חשבתי דרכי ואשיבה אל עדותיך, שבכל יום ויום השכים דוד ואמר אילך למקום פלוני ופלוני, אבל רגלי מוליכות אותי לבית המדרש, ופירש הבעש"ט ז"ע על פי מה שכתבו בתחבולות עשה מלחמה' (משלי), שיש לעשות מלחמת היצר ע"י תחבולות שלא יוכל היצר לבלבלו מכוונותיו הקדושים, ולכן כאשר קם דוד המלך לעבודת השם, היה היצר מבקש תחבולות לבטלו, וכמו שאמרו חז"ל מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה, וע"ש ברש"י שכתב שהכוונה

שאם אדם חושב לקום במוקדם לעבודת השם ועושה חשבונות רבים, איך יקום ובאיזה שעה וכדומה, אז היצר הרע יכול למונעו ולבטלו מהמחשבה הטובה, ולכן צריכים לעשות הכל בתחבולות וכו"ל האי ואולי יועיל בעזרת השם,

ולכן התחכם דוד המלך ע"ה ואמר בקומו ממטתו אלך למקום פלוני לעסוק בעסקי העולם בצרכי הגוף, ואז היצר מניח אותו לעשות זאת, ונותן לו ללכת, ולכן אמר דוד המלך שרגליו מוליכות אותו לבית המדרש לתורה ולתפילה ולכן יצחק ורבקה פחדו מעשוי שיהרוג את יעקב, והם ידעו שעיקר ההמלטה וההצלה יכול להיות בבית המדרש ביושבו על התורה ועל העבודה והוא ההמלטה הכי גדולה מעשוי שילך יעקב לביהמ"ד של שם ועבר, ותורה מגא ומצלא וגם חז"ל הק' אמרו אם פגע בך מנוול זה (היצר הרע) משכהו לביהמ"ד ואם אבן הוא, הוא נימוח ואם פטיש הוא יתפוצץ וגם עשוי לא יכנס לשם לבקשו כי כתוב במדרש שביית הכנסת הוא גן עדן לצדיקים וגינהום לרשעים, ולכן עשוי לא יכנס לשם כי גם עשוי מפחד מגינהום, ואביו יצחק בירכו ליעקב ואמר הקול קול יעקב והידיים ידי עשוי, ואמרו חז"ל שאם קולו של יעקב מצפצף בבתי הכנסיות אז אין לידיים של עשוי כוח ושליטה, ולכן שם לא פוחד יעקב מעשוי, כי שם יש קולו של יעקב, אבל יצחק ורבקה וגם יעקב פחדו שעשוי כלל לא יתן לו להיכנס לביהמ"ד ובכך יוכל לשלוט עליו ולהורגו ח"ו, ולכן הלך בתחבולה עם עשוי, ואמרו ליעקב שהוא ילך לבית לבן לקחת אשה והוא דבר גשמי, ועשוי לא ימנע זאת ממנו וגם שהולך לבית לבן הרשע, חשב עשוי שיעקב יתקלקל שם ואז יוכל לשלוט עליו שלא יהיה שם קולו של יעקב מצפצף בבתי כנסיות. וגם בפסוק כתוב וישמע עשוי כי הלך יעקב פדנה ארם, ועשוי לא מונעו מזה כי חשב ששם הרשע לבן יטפל בו יותר ממה שהוא רוצה לעשות.

ובהגדה של פסח אנו אומרים שביקש לבן לעקור את הכל כלומר את כל כלל ישראל, ולכן מכיון שיצא השמועה, שיעקב הולך ללבן, אז היה יכול יעקב להכנס לבית המדרש של שם ועבר ואז אפילו שיודע מזה לעשוי, לא יעז להיכנס ששם זה גינהום בשבילו, וגם ששם קולו של יעקב מצפצף בתורה ובתפילה, ואז אין כוח בידו של עשוי להרע ליעקב.

ורק אח"כ שלמד שם י"ד שנים הלך לקחת אשה ולקיים מצוות אביו ואמו כפשוטו שיש אשה בנסתר חזק שקיים עד עתה, וכמ"ש הרבינו בחיי הנ"ל, וכעת יקיים מצוות ה' כפשוטו, לישא אשה ולהוליד בנים לעבודת ה', ולזה ניחא לשון הפסוק ויצא יעקב מבאר שבע, שזה הביהמ"ד שהיה שם בבאר שבע של שם ועבר, ולכן יצא בנחת, אבל משם כתוב וילך חרנה שזה כמו שכתוב בנביא (הושע) ויברח יעקב שדה ארם שזה היה בעל כרחך, שיותר נוח היה לו ליעקב בלומדו תורה בביהמ"ד שזה הגן עדן עליו אדמות לצדיקים וליראי השם וכו"ל, ובכך לא הגיע עשוי שם לבקשו ולהורגו ח"ו מכיון שזה הגינהום לרשע כמותו, חזק גם כן מה שאמר דוד המלך בתהילים (כז) אחת שאלתי מאת ה' שבתני בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו.

ומכיון שהזכרנו הפסוק שאמר יצחק בברכתו את יעקב "הקול קול יעקב והידיים ידי עשוי" והבאנו את דרשת חז"ל שאם קולו של יעקב מצפצף אז אין ידיו של עשוי שולטות, ולכאורה לא משמע כן מפשטות הפסוק אלא אדרבה משמע שאף אם הקול קול יעקב מ"מ אפשר שיהיה ידיים של עשוי. אבל אם נתבונן בפסוק שכתוב "הקול" קול יעקב ובקריאה אנו אומרים "קול" עם ו', ולכן שניהם אמת אם קולו של יעקב רפוי וחלש וכמו שכתוב לו' שזה הכוונה הק"ל קולו של יעקב כלומר שזה חלש, ולכן ייתכן שהידיים של עשוי יכולות לשלוט ח"ו אבל אם הוא "הקול" (עם ו') שקולו של יעקב מצפצף (שזה לשון המדרש) אז אין הידיים של עשוי שולטות.

זה שכתוב בתהילים (ק"ז) ב' פעמים כתוב ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילם וכתוב ב' פעמים ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יושיעם, כלומר שיש חילוק בין צעקה שהוא בקול גדול ואז יצילם, לגמרי, אבל אם רק ויצעקו בקול חלש אז רק יושיעם ולא כתוב יצילם.

וכן מצינו בענייני אמנים ואמן יהא שמייה רבא, שיש לאומרם בקול גדול ורם, וכמ"ש בשו"ע (או"ח סימן נ"ז סעיף א') שיש לענות אותו בקול רם שע"י זה מתעורר הכוונה וע"י קול זה מתבטלים גזירות קשות (מ"ב)

זה היה מעיקרי דרכי הבעש"ט הק' ותלמידיו זי"ע בכל דור ודור, להתפלל בקול רם וגם בלימוד התורה בכוח וביגיעה והתלהבות הן ביגיעות פנימיות והן ביגיעות חיצוניות.

כניני חיים

ויצא יעקב מבאר שבע וכו',

כי יש לו להאדם ללמוד על עצמו תמיד חובה ויהא נדמה לו כאילו לא התחיל בעבודת בוראו כלל, והאמר ויצא יעקב מבאר שבע, שמדבק עצמו בשבע ספיראן עילאה, ואעפ"כ וילך חרנה, שהוא מתמלא על עצמו תמיד חרון אף שלא התחיל עדיין.

בוצינא דנהורא

ואנכי לא ידעתי (כח ז)

לעיל על הפסוק וישכב במקום ההוא מפרש רש"י באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה, וכאשר יעקב אבינו ראה עכשיו בשנתו מלאכי אלוקים עולים ויורדים, התפלא ואמר אכן יש ה' במקום הזה, האם גם ע"י שינה אפשר לעבוד את ה' ולהיות קשור אליו, ואנכי לא ידעתי זאת כל י"ד שנים ששימשתי בבית עבר.

אוהב ישראל

ויבא גם אל רחל ויאבה גם את רחל מלאה. (כט, ל)

יבואר כי עיקר היותו של יעקב בבית לבן היה מחמת רחל כידוע אפס ע"י רחל שבעבורה היה בבית לבן גרם שתהיה גם לאה לאשתו ונמצא רחל היא הגורמת שלא גם כן היתה לאשתו ובאהבתו את רחל אהב אותה בעצמה ועוד אהבה יתירה שהיא הגורמת לו שצדקת כלאה תהיה גם כן לאשתו. זהו שאמר ויאבה גם את רחל פירוש ועוד אהבה היה אהב אותה לרחל מלאה פירוש על ידי לאה שהיתה אשתו ורחל היא הגורמת ניתוסף ביעקב אבינו עוד אהבה לרחל והבן:

קדושת לוי

ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה. (לא, א)

מקשין היתכן שנכתב בתורה דברי שקר שאמרו בני לבן, דהלא באמת היה הכבוד של יעקב מהש"ת ולא מלבן. ונראה על פי מה שפירש אא"ז מן הקדוש מראפשיי זי"ע הפסוק אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו' כי אם בתורת ד' חפצו, ואמר שהגם שדרך רשעים הוא רע מאד, עכ"ז יש ללמוד גם מדרכיהם להתאמץ בעבודת הש"ת, דכשם שהרשעים לא ינוחו ולא ישקוטו כדי להשיג תאותם, כן האדם צריך להתלהב בכל כחותיו לעבודתו ית' וללמוד תורה בכל חפצו וחשקו, זהו שאמרו בני לבן, ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה, שיעקב למד ולקח עצה לעשות רצון קונו בשקידה ובכל כחו ואונו, כשם שלבן עושה חטאיו בהתאמצות ובמיעוט שינה. ודבריהם כנים היו, כי אמנם למד יעקב מלבן דבר זה.

עטרת ישועה

את עניי ואת יגיע כפי ראה אלקים ויוכח אמש (לא, מב)

ירמח הכתוב על עת הגאולה שאז יוכיח הקב"ה למקטרגים את כל התלאות שעברו על בני ישראל בעת גלותם, ועל כן אין שום טענה כלל כנגד בני ישראל. ולזה אמר את עניי ואת יגיע כפי שעוברים על בני ישראל ראה אלקים בכל משך הגלות, ובבוא עת הגאולה ויוכח לכל המקטרגים והמסטינים את מה שעבר על בני ישראל אמש בעת חשכת הגלות הדומה ללילה, ובזה יסתום את פיהם מלקטרג.

כ"ק אדמו"ר זי"ע ב' חוקי חיים

קום נא שבה ואכלה מצידו ועשיו אמר יקום אבי ולא אמר נא בלשון תחנוני, כי היה חושב שמגיע לו מן הדין ואין צריך להתחנן, אך יעקב דרכן של צדיקים אפי' מה שבא להם מן הדין אינו מבקשים אלא מתנחם חנים כפירש"י פ' ואתחנן, ע"כ אמר קום נא לשון בקשה.

חתם סופר

קול קראלי – 074-7962278

הליכות חיים

הרה"ג ר' גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מו"צ ומח"ס גם אני אודך

לחמם עצמו ולהנות מריח של נרות חנוכה

שאלה: האם מותר לישב כנגד הנרות כשעל ידי זה מחמם עצמו, דמה דקיי"ל (תרעג, א) שאסור להשתמש לאור נר חנוכה הוא דוקא בשימוש ראה שזה עיקר התשמיש, או שמא גם לחמם עצמו נגד הנרות אסור, משום שהוקצו למצותן וכל הנאות אסרו. – והאם מותר להשתמש בנרות שמפיקים ריח טוב בשעה שדולקים, או שמא דכל ההנאות נאסרו ואסור גם ליהנות מהריח של נרות חנוכה.

תשובת הגאון רבי יקותיאל ליברמן בספרי גם אני אודך: תלוי מה כוונתו בישיבה נגד הנרות, אם כוונתו להתחמם אסור, אבל לישב כנגד נרות חנוכה ואגב זה מתחמם שרי כשעיקר ישיבתו הוא ההנאה מקדושת הנרות ולא החימום.

דהאיסור 'ואין לנו רשות להשתמש בהם' היינו השתמשות ולא הנאה ממילא. וכן נראה ממה שהביא בשערי תשובה (סימן תרעג סק"ב), פסק הפרי חדש דלילך לאור נרות חנוכה שלא יכשל שרי, דלא מחוייב להעצים עיניו דלא מיקרי תשמיש. וכן הביא משו"ת פני אריה (סימן מז) שלא אסרו אלא להשתמש, אבל כל שאינו משתמש כלום, רשאי לישב בביתו בשעה שנרות חנוכה דולקים. – הרי דללכת לאור נרות חנוכה מותר אפילו כשנהנה מאורם, ובלעדם יכול להכשל בעץ ואבן. ודוקא לעמוד כנגדם בכוונה לקרות לאורם הוא דאסור, שזהו כבר בגדר השתמשות, ולא הנאה גרידא.

והטעם דשרי לילך לאור הנרות, אעפ"י שנהנה מהנר שאינו הולך בחושך והאור גורם לשמחה, בכל זאת מותר, משום שאין הנר חנוכה איסור הנאה כערלה וכלאי הכרם, אלא מותר להנות ממנו, ורק לעשות מעשה הוא דאסור, כי המעשה הוא השתמשות, משא"כ ללכת ולהנות מהאור מותר, כיון שאין בזה מעשה.

וכן כתב המשנ"ב (תרעג סק"א) וז"ל: ודוקא בזה [כגון לבדוק מעות, או למנותן לאורה אסור] שהוא עכ"פ תשמיש עראי, אבל כל שאינו משמש כלום רשאי לישב בביתו, בשעה שנר חנוכה דולקת. ובשעה"צ (סק"א) דזהו אפילו לא הדליק השמש אצלו. ושיותר מזה כתב הפרי חדש והובא בשע"ת, דלילך לאור נר חנוכה לראות שלא יכשל שרי, דלא מחוייב להעצים עיניו דלא מקרי תשמיש.

אבל כשכוונתו ישיבתו כנגד הנרות הוא רק להתחמם, אסור, דזהו כבר בגדר השתמשות, שהאיסור להשתמש לאור נר חנוכה כולל כל הנאות, וכ"כ מו"ר מרן בעל שבט הלוי שליט"א בתשובה כת"י שנדפסה בשבט הלוי (חנוכה, פסקי הלכה פ"א הערה ו), דאין שום ספק שכל הנאות אסורין, לא זו בלבד לדעת בעל המאור (ריש פ"ב דשבת) דטעם איסור תשמיש, משום דהוי דומיא דמנורת המקדש וחל איסור חמור דהקדש דאסור בהנאה, אלא אפילו לדעת הרמב"ן במלחמות (שם) החולק על בעל המאור בפירושו, מכל מקום כתב מפורש, דאיסור תשמיש נ"ח הוא כל תשמישים שבעולם, עש"ה.

וכמו שמותר ללכת לאור נרות חנוכה, או לשבת כנגדם אעפ"י שמתחמם על ידם כשכוונתו עצם הנר, כך מותר גם להנות מריח טוב שמפיקים הנרות בשעה שדולקים, דעיקר כוונתו הוא הנר. וכ"כ בשבט הלוי (שם הערה ח), דכיון שאין הנר עצמו עומד לשייכות ריח, לא נכלל באיסור להשתמש לאורה, ועיין בש"ך (יו"ד סימן קח סק"ז) דכל דבר שאינו עומד לריח אין איסור בריח, ואפילו מה שדחה הש"ך שם, מכל מקום הא מסיק דכל דבר שנאסר מטעם דאקציה מדעתו, אינו נאסר אלא ממה דאקציה, ופשיטא דנ"ח לא אקציה אלא מהנר הדולק לא מריח שהוא דבר זר בתוכו. – וזהו דווקא כשיושב שם סתם, אבל כשיושב ומתכוין להריח אה"נ דאסור, וכנ"ל.

בדרכי משה

סדר לימודו של הגאון הצדיק רבי **משה וועבר** זצוק"ל בעל אמרי שוהם דומ"צ בעלזא מגדולי הרבנים בבני ברק וממקורבי כ"ק מרן רבינו זי"ע

במהלך הלימוד, אלא שלא היה דוגל בשיטת לימוד שיש לעיין ולהתעמק בסברות חיצוניות וחקירות שאינן מן הענין. ואדרבה במידה ונקלע בשעת לימודו לאיזה ענין שאינו מובן, לא היה מתעמק ומתעכב עליו יותר מדי, אלא היה ממשיך ללמוד הלאה. רבות היה חוזר על מה שמסופר על הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל, שסיבר לתת הסכמתו על משניות מבוארות, והטעים ואמר, שחיבור כזה שמסביר ומבאר הכל גורם ללומד לחשוב שהכל צריך להבין, ואם יארע לו פעם שלא יבין לא ימשיך ללמוד הלאה, על כן יש ללמד את הנוער שגם כאשר לא מבינים יש להמשיך ולא להתעכב. עוד היה אומר שחסר היום לימוד תורה לשמה - ללמוד לשם לימוד כי כך הוא ציווי ורצון השם, שכן כיום לומדים רק כדי להבין וכל דבר צריך להבין מיד ועומדים על כך ללמוד רק בגמרות מבוארות ממנהדרות שוטנשטיין או מתיבתא שלא מותר שום ענין לא פתיר, ובפחות מזה לא מסתפקים.

שיטת ודרך לימודו היה יותר כדרך שלמדו בגליצא ופולין, שהתמקד יותר בבקיאות ורכישת ידיעת התורה, מאשר בפלפולים וסברות כפי שלמדו בליטא. ורבות היה מעורר בענין ההספק המועט שרוכשים בלימוד העיון, שמהראוי לכל אחד וחד לדאוג ולראות בעצמו שיוכל לרכוש קניני התורה גם בבקיאות ולא להיות מסתפק במועט.

אמנם למרות שכאמור לא דגל בדרך הלימוד של בני ליטא, אך היות שכשהיה בשעתו אצל החזון איש זצוק"ל יחד עם ידידו ורעו הרה"ג ר' בנימין יוסף לוי זצ"ל רב דשיכון ג' בבני ברק, ולאחר שהרצו לפניו חידושי תורה בכמה ענינים לפי דרכם בלימוד, נענה לעומתם החזון איש שמהראוי לנסות ללמוד גם לפי הנוסח שלמדו בישיבת בליטא. ולאור זאת כדי לקיים דברי חכמים הנהיג לעצמו להשתתף בכל שנה בהילולת החזון איש זצוק"ל בשיעור שמסר ביום זה הגאון הסטייפלער בעל ה"קהילות יעקב" זצוק"ל בכולל חזון איש.

הרבה לעורר על השינון והחזרות לאין שיעור, וכך נהג בעצמו שהיה חוזר על תלמודו מאות מאות של פעמים ש"ס ושולחן ערוך עם כל נושאי כליו.

מספר חתנו הדומ"ץ הרה"ג ר' שלמה שמחה רויטמן שליט"א: שאלתיו פעם האם יש לו חידושים בהלכה, נענה ואמר לי: הרי ממש חבל על הזמן, במקום להתעסק בחידושים משלי ניתן באותה שעה לחזור שוב ושוב על דברי הגרע"א והחתם סופר דובב מישרים ושאר ספרי הפוסקים ראשונים והאחרונים, והחידושים כבר יבואו ממילא.

כן היה אומר שמעדיף לחזור על חידושי הפוסקים ראשונים ואחרונים שיהיו שפתותיהם דובבות ובכך יתעורר לנו זכותם, מאשר לחזור על חידושי עצמו.

והוסיף לומר בזה בשם צדיקים, כי כשחוזרים ולומדים מדברי תורתם של אותם צדיקים שבודאי עסקו בתורה לשמה, הרי כעת ששפתותיהם דובבות בקבר על ידי האדם הלומד, נחשב שפיר גם ללומד עצמו כאילו שהוא למד לשמה, וזה נרמז בדברי בדברי חז"ל (פסחים נ, ב) "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה", פירוש, גם זה שלומד שלא לשמה, בא לשמה - כשלומד מדברי תורתם נחשב לו

(החומר באדיבות מכוון מעשה אורג)

הקפיד בכל יום ללמוד "חוק לישראל", וטרם גמר לימוד זה, לא היה טועם כלום. גם בהיותו בבית"ח, לא הסכים לטעום כלום טרם שלמד סדר ה"חוק".

היה חוזר תדיר על לימוד המשניות בעל פה, שהיו שגורים בפיו כמו 'אשרי יושבי', בכל עת מצוא בלכתו בדרך וכדומה היה גורס משניות.

בכתב ידו נמצא רשום באיזהו מקומן בשם מורו ורבו ה"יחי יוסף" מפאפא זצוק"ל שמקובל אצלו שעל כל אחד לדעת ארבעים משניות בעל פה.

עוד היה אומר בשם מורו ורבו ה"יחי יוסף" מפאפא זצוק"ל שסיפר לו כי בתור בחור היה בבעלזא אצל כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, ומרן זי"ע אמר לו, היודע הינך כיצד צומחים להיות תלמיד חכם, שבכל מקום שתוספות מציינים איזה מראה מקום, מעיינים שם ובכך רוכשים ידיעת התורה. בדרך זו נהג לעצמו תמיד, שהיה מעיין בכל המראה מקומות שמביאים התוספות.

כמו כן, היה מעיין בכל הספרים והמקומות שמובאים בצינון גליון הש"ס של הגאון רבי עקיבא איגר זצוק"ל. וכפי שמספר נכדו: בכל פעם שראינו בלימודנו בצינון גליון הש"ס לעיין באיזה ספר, היה מורה לי מיד להביא את הספר, כשהייתי מנסה לומר כי אפשר יהיה לעיין בזה אחר כך ואין זה בוער לעכשיו, היה אומר לי בגערה: אינני מבין, הרי הגרע"א היה אומר לעיין וכיצד אתה יכול לא לעיין.

ולא רק במראה מקומות, אלא שבכל עת שהיה עוסק באיזה סוגיא או בדבר הלכה, היה מעיין בספרים הנושאים ונותנים בענין זה, וכך רכש ידיעות עצומות בכל הספרים. ובשעה שהיה צריך לעיין באיזה ספר, היה קם בזריזות נפלאה להביא את הספר, והיה טורח לעלות על הסולם ולחפש אחר הספרים הנצרכים לו, כשאינו מתעצל מלחפש ולעיין בכל דבר ובכל ענין.

הרבה לעסוק בלימוד ספרי השו"ת, אותם לא היה לומד רק מקויא וברפרוף, אלא היה עובר תשובה אחר תשובה, בסגנון לימוד שכמעט ולא מצוי בזמנינו ללמוד כך באופן מסודר בזה אחר זה. לאחר שהיה לומד כל ספרי התשובות, היה מלקטם ואוספם כאחד, ומזה ידע לאסוקי שמעתתא, עד שנבנה ונארג אצלו כבנין שלם.

דבוק היה עשרים וארבע שעות ביממה בכ"ק מרן מהר"א זי"ע, כשדמות דיוקנו הק' היה לנגד עיניו תמיד, וכל אורחותיו והנהגותיו השתית ונהג על פי מה שראה אצל מרן זי"ע. כך גם בלימודו היה מוצא בכל דבר סימוכין וראיות להנהגתו המקודשת של מרן זי"ע, ומתאמץ למצוא מקורות המבארים ומציגים באור אחר את דברי תורתו והנהגותיו של מרן זי"ע.

הקפיד שלא יאה לימודו רק להרבות חכמתו, רק שהיו מעשיו יתרים על חכמתו. בלימודו התמידי היה מחפש תדיר למצוא ענינים שיוכל לקיימם הלכה למעשה בפועל ממש. בכל פעם שראה איזה הנהגה טובה באחד מהספרים שהגה בהם, אימץ עד מהרה הנהגה זו לעצמו. כך נולדו מאות מאות אם לא אלפים של הנהגות וענינים שונים שבאו כתוצאה מלימודו בכל ענפי התורה. לא היה מושג אצלו שלומדים מבלי לקיים, אם זה בלימוד דברי חז"ל או בהלכה או במנהגי ישראל, וכך בכל דבר ודבר.

בכל דבר שהיה לומד התעמק להבינו היטב, והיה מעיין במפרשים על אתר שמרחיבים בחומר הנלמד ומיישבים את הקושיות שצצים

לזכר עולם יהיה צדיק

אדמו"ר מצאנז זמיגרד
רבי חיים נפתלי אהרן זצ"ל
בהגה"ק ארי' לייביש זצוק"ל
נלב"ע כא כסלו

לעילוי נשמת

הרה"ח יחיאל מאיר ז"ל
בהר"ר משה אליעזר ז"ל
מרת **ברינדיל** ע"ה
בת הר"ר יהודה מנחם ז"ל
ת. נ. צ. ב. ה.

לזכר עולם יהיה צדיק

אדונינו מורינו ורבינו
הגה"ק יצחק צבי משה זצ"ל
ברא כרעא דאבואה
אדמו"ר אביגדור מוזס זצ"ל

מקראלי

נלב"ע ד' טבת תשעט
זכותו יגן עלינו ועכ"א
ת. נ. צ. ב. ה.

לזכר עולם יהיה צדיק

הרה"ק אברהם דב בר דוד זצ"ל
ב' הבת עין מאווריטש זי"ע
נלב"ע י"ב בכסלו ה'תר"א
ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת

הגה"צ משה וועבר זצוק"ל
בהרה"צ מרדכי זצ"ל
נלבע יב כסלו תשפא
ת. נ. צ. ב. ה.